

Göteborgs Stad
Park och natur

RIKTLINJER FÖR TILLGÄNGLIGA LEKPLATSER

PARK- OCH NATURFÖRVALTNINGEN 2012

Datum:
2012-09-24

Beställare:
Göteborgs Stad, Park och Naturförvaltningen,
Helena Bjarnegård

Kontakt:
helena.bjarnegard@ponf.goteborg.se

Konsult:
Landskapsgruppen AB, Göteborg

Hemsida:
www.landskapsgruppen.se

Uppdragsansvarig/handläggare:
Roland Ahlgren, trafikutredare,
roland.ahlgren@landskapsgruppen.se

Medverkande:
Maria Kardemark, trafikutredare,
maria.kardemark@landskapsgruppen.se

Lars Löwenadler, trafikutredare,
lars.lowenadler@landskapsgruppen.se

Rasmus Lagerström, landskapsarkitekt
rasmus.lagerstrom@landskapsgruppen.se

Foton:
Landskapsgruppen AB (där ej annat anges)

Förord

Barnperspektivet har fått särskild tyngd i Göteborgs stad liksom frågor om tillgänglighet. Att göra fler av Göteborgs lekplatser tillgängliga för barn och vuxna med funktionshinder är viktigt för staden. Det är även viktigt att vi arbetar på samma sätt över hela staden. Hur gör man då en lekplats tillgänglig för fler? Detta dokument ska fungera som en vägledning för anställda vid park- och naturförvaltningen i arbetet med att skapa nya och rusta upp av äldre lekplatser.

Foto: Linda Ehrlington

Målen med ”Riktlinjer för tillgängliga lekplatser”

- Tydliggöra vad begreppet tillgängliga lekplatser innebär för park- och naturförvaltningen.
- Sammanfatta park- och naturförvaltningens ambitioner för planering, utformning, samråd och praktiskt genomförande.

INNEHÅLL

Bakgrund

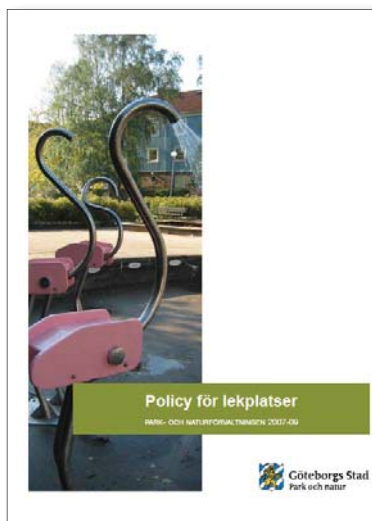
Inriktning för tillgänglig lek	5
Lagstiftning	5
Funktionsnedsättningar och behov	6

Planeringsprinciper

”Mer åt fler” istället för ”allt överallt”	8
Nivåer av tillgänglighet på lekplats	9
Rutin för erfarenhetsåterföring	10
Dialog	10
Skötsel och underhåll	10

Bilaga 1

Checklista	
------------	--

Riktlinjer för tillgängliga lekplatser kompletterar Göteborgs stads lekplatspolicy som antogs 2007.

Tillgänglig och användbar

I föreskrifterna ställs krav på att platser och områden ska utformas så att de blir användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det räcker inte att alla kravmått är uppfyllda utan planeringen och utformningen måste baseras på kunskap om vilka behov som ska uppfyllas.

BAKGRUND

Inriktning för tillgänglig lek

Lekplatsen ska, i möjligaste mån, vara tillgänglig och användbar för alla. Planeringen och utformningen sker med ledmotivet att barn och vuxna oavsett funktionsförmåga ska kunna leka tillsammans. Enligt ”Policy för lekplatser, park- och naturförvaltningen” utgiven 2007 ska tillgängliga lekplatser finnas i varje stadsdel.

Målen med ”Riktlinjer för tillgängliga lekplatser” är:

- Tydliggöra vad begreppet tillgängliga lekplatser innebär för park- och naturförvaltningen.
- Sammanfatta park- och naturförvaltningens ambitioner med avseende på planering, utformning, samråd och praktiskt genomförande.

Lagstiftning

Användbarhet av lekplatser styrs främst av två regelverk. Höga krav ställs vid nybyggnad medan det vid upprustning ställs krav på åtgärder av enkelt avhjälpna hinder.

Nyanläggning av lekplats

För nyanläggning gäller [BFS 2011:5, ALM 2](#), ”Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader”.

Upprustning av lekplats

Vid upprustning av befintliga anläggningar gäller [BFS 2011:13, HIN 2](#), ”Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser”.

Park- och naturförvaltningens tillämpning av lagstiftade krav

Även vid upprustning eftersträvas den standard som ställs för nybyggnad. I ”Checklista över tillgänglighetsaspekter” (bilaga 1) har lagstiftningens funktionskrav överförs till praktiskt tillämpbara parametrar.

Funktionsnedsättningar och behov

I Sverige har cirka 20 procent av befolkningen någon form av bestående funktionsnedsättning. Västra Götalandsregionen sammanfattar funktionsnedsättningarna till de fem huvudgrupperna: Svårt att höra, svårt att se, svårt att röra sig, svårt att tåla vissa ämnen och svårt att bearbeta, tolka eller förmedla information. (Tillgängliga och användbara miljöer - Riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet version 1.1).

Svårt att höra

Hörselskadade barn har ofta problem med balansen och behöver träna och leka mycket för att utvecklas motoriskt. Lekplatsen bör därför ge möjlighet att klättra och balansera (Harvard, 2006).

Vissa ljud kan vara störande för dem som använder hörapparat, till exempel trafikbuller, många röster på en gång samt plötsliga och höga ljud. Växtlighet eller plank kan användas för att skärma av lekplatsens olika delar från varandra för att skapa lugnare ljudmiljöer och utestänga buller från näraliggande trafik. För att kunna läsa läppar och teckenspråk är en god belysning till hjälp.

Svårt att se

Synskadade barn behöver prova och öva många gånger, men när de väl har tränat brukar de behärska lekredskapen så bra att det är svårt att se att de har ett funktionshinder (Harvard, 2006). Både synskadade och personer som har svårt att tolka synintryck orienterar sig lättare i en miljö som innehåller kraftiga och klara färger (Schelin och Kopp, 2003).

En tydlig och rätvinklig struktur på platsen gör det lättare att förstå var man är och dit man ska. (Falk, Grönberg och Johansson, 2000). Skillnader i markmaterial kan användas som signaler på att något händer eller förändras i omgivningen. Att i leken stimulera flera sinnen till exempel ljud och känsel är väldigt bra för synskadade men gör samtidigt platsen mer intressant för alla.

Svårt att röra sig

Många har gångsvårigheter, till exempel nedsatt funktion i händer och armar eller balanssvårigheter. Olika sjukdomar, till exempel hjärt- och lungsjukdomar kan ge bristande ork, vilket också räknas som nedsatt rörelseförmåga (Månsson, 2002). Barn som sitter i rullstol och som exempelvis bara har rörlighet i armarna, behöver kroppsliga sensationer som att gunga, studsas, rutscha eller rulla. De behöver en miljö där de kan

- Träna balans!

Orienterbarhet: Tydliga avgränsningar, klara färger och stora skillnader mellan markmaterial

Tillgängliga lekredskap

Lekplatsen kan delas in i mindre rum för att skapa lugnare miljöer.

- Lek för alla!

ta sig fram till lekredskap som erbjuder rörelse, och de behöver precis som alla barn en varierad miljö där alla sinnen stimuleras (Harvard, 2006). Gångvägar inom lekplatsen bör ha måttliga lutningar för att göra det lätt att ta sig fram, men det behövs samtidigt utmaningar som backar, trappor och nivåskillnader (Falk, Grönberg och Johansson, 2000).

Svårt att tåla vissa ämnen

För personer med allergier kan symptom yttra sig i form av kontaktallergier, snuva, eksem och astma. Att vistas i miljöer utan starka dofter underlättar för många. Växter som kan orsaka allergier, antingen genom växtsaft eller spridning av pollen, bör undvikas framförallt i skyddade rum eller vid entréer. Att tobaksrökning är förbjuden på lekplatsen är en självklarhet.

Svårt att bearbeta, tolka eller förmedla information

Här avses i huvudsak den grupp som ibland även kallas personer med kognitiva funktionshinder. Inom gruppen ryms personer med förvärvade hjärnskador och diagnoser som ADHD och utvecklingsstörning. Svårigheter kan variera mycket från barn till barn.

Barn med perceptionssvårigheter har ofta svårt att uppfatta och tolka situationer och välja vilka intryck som är värda att reagera på. För dem blir en situation med många intryck lätt kaotisk. Ett exempel är situationer med många människor. (Kadesjö 2007)

Det bör finnas en lugnare del på lekplatsen utan för mycket intryck. Lekplatsen bör delas upp i tydliga rum, gärna med instruktioner om lekplatsens form och innehåll. Barn med utvecklingsstörning leker ofta högre upp i åldern varför lekredskap bör vara stora nog för en vuxen kropp.

Andra funktionsnedsättningar och behov

Några andra diagnoser som vanligtvis nämns i funktionshindersammanhang, men inte direkt kan relateras till någon av de hittills uppräknade huvudområdena, är personer med mag- och tarmsjukdomar, till exempel inkontinens och stomiopererade. Dessa personer har bland annat behov av god tillgång till toaletter.

PLANERINGSPRINCIPER

Utformning som väcker leklust

”Mer åt fler” istället för ”allt överallt”

En tillgänglig lekplats ska fungera för såväl funktionshindrade vuxna med leksugna barn som barn med olika typ och grad av funktionshinder. Platsens förutsättningar har betydelse för hur stora delar av lekplatsen som går att utföra tillgängliga och användbara. Det är viktigt att barn och vuxna oavsett funktionsförmåga kan leka tillsammans på lekplatsen. Utmaningar genom lek är ett bra tillfälle för naturlig träning och en spännande omgivning på och kring lekplatsen kan locka till nya utmaningar.

Istället för att tänka att allt skall vara fullt tillgängligt överallt bör ledorden mer åt fler användas vid planering av stadens lekplatser - I varje val av utrustning och utformning bör frågan ställas: Hur kan vi göra för att fler med olika behov ska kunna använda den del som planeras? Hur ska en grupp människor, där individerna har olika färdigheter, kunna ha roligt tillsammans på platsen?

Leka tillsammans!

Även äldre barn använder lekplatsen

Nivåer av tillgänglighet på lekplats

Nivå A – Nyanläggning av tillgänglig lekplats

Vid nyanläggning av tillgänglig lekplats optimeras placeringen utifrån terrängens förutsättningar, avstånd till bostadsområde, kollektivtrafik, handikapparkering och gångvägnät. Tillgänglighetsaspekterna ska vara genomtänkta för såväl helheten som lekplatsens olika delar.

Nivå B – Upprustning av befintlig lekplats

Vid upprustning av en befintlig lekplats utförs tillgänglighetsåtgärder för möjliga delar. Omfattningen avgränsas utifrån terrängförhållanden på platsen och omgivningen.

Nivå C - Passa på åtgärder på mindre lekplatser

Vid upprustning av mindre lekplatser eller när utrustning byts ut väljs i möjligaste mån tillgängliga redskap. Standardhöjning sker av ytor för att göra anpassade delar möjliga att nå.

- Fantasifullt

Generella planeringsprinciper

- Gestaltningen ska väcka leklust
- Utformningen ska vara fantasifull och stimulera flera sinnen
- Olika nivå på tillgänglighet, alla skall utmanas och ha kul
- Fysisk tillgänglighet (yta, bredd, lutning och avstånd)
- Tydliga och orienterbara miljöer
- Uppdelning mellan aktivitetsytor
- Avgränsning mellan lekpark och omgivning
- Möjlighet att vila väderskyddad
- Redskap som rymmer och håller för lek tillsammans med funktionshindrad vuxen

Läs mer om detaljerna i checklistan, *Bilaga 1*.

Rutin för erfarenhetsåterföring

En rutin skapas för erfarenhetsåterföring som omfattar hela kedjan från

- Strategier i parkplaner
- Frågeställningar som uppkommer vid projektering
- Praktiska lärdomar från byggskedet
- Anmärkningar vid besiktning gentemot uppsatta eller lagstadgade krav

Checklistan fylls i för varje delsteg där avvikelser gentemot uppsatta krav förklaras och motiveras. Ansvarig person för varje delsteg svarar för att avvikelser dokumenteras och överlämnas till tillgänglighetsansvarig på park- och naturförvaltningen. Checklistan finns även i en digital version som kan läggas i lekplatsens digitala mapp.

Dialog

Dialog utförs på olika nivåer beroende på skede i planeringen.

Policyfrågor och strategiska frågor

Samråd sker med ”Samrådsgruppen för fysisk tillgänglighet”

Byggnation

Samråd sker med lokala handikapprådet i aktuell stadsdel som kontaktas genom stadsdelsförvaltningen.

Sakfrågor, expertstöd

Vid behov av sakkunnigt stöd för frågor som rör utformning eller tolkning av lagstiftning sker samråd med förvaltningarnas tillgänglighetsrådgivare.

Skötsel och underhåll

Tillgänglighetsaspekterna ska bevakas vid upphandling av skötsel och följas upp kontinuerligt. Faktorer som påverkar praktiska möjligheterna att använda lekplatsen är till exempel:

- Sanden får inte blockera framkomligheten för rullstolar
- Ledstråk och väg till lekredskapen måste hållas fria från sand och skräp.
- Beskäring av lågt hängande grenar

- Viktigt att se över framkomligheten kontinuerligt!

- Kontinuerlig tillsyn är viktigt!

BILAGA 1

CHECKLISTA ÖVER TILLGÄNGLIGHETSASPEKTER

Kopplat till park- och naturförvaltningens riktlinjer för tillgängliga lekplatser

Nedanstående tabeller presenterar praktiskt tillämpbara parametrar i syfte att verifiera tillgänglighet för personer med nedsatta funktioner på lekplatser. Parametrarna (kolumn 2) är grupperade efter delmoment eller ämnesområde (kolumn 1) där förkortningarna i kolumn 3 motsvarar:

§ = Föreskriftstext som skall följas

§, råd = Allmänt råd kopplat till föreskrift som kan utföras på alternativt sätt än texten i råd förutsatt att samma funktion uppnås.

T = Tips, hämtat från ämneslitteratur, erfarenhetsåterföring eller författarens egna erfarenheter

Att komma till

Avstånd till hållplats, 100 m rekommendation i trafikhandböcker	T
25 m till handikapparkering från bostadsentré	§
Rekommendation ej över 5% längslutning på gångstråk	T
Ytskikt: Jämna, fasta och halkfria. Exempel på bra material - asfalt, marksten, gummibeläggning, betongplattor och slät natursten och väl packat stenmjöl i naturmiljö	§, råd
Gångstråk till väsentliga funktioner och redskap > 2,0 m bred eller 1,8 m med mötesplatser. sidolutning max 2% rek. längslutning max 2%, Minsta passagebredd 0,90 m, hinderfri, avskild från möbleringszon	§, råd
Övriga stråk inom lekplatsen, Mötesplatser jämna mellanrum, inga återvändsgator, Minsta passagebredd 0,9 m, Lutningar tas upp med en riktning i taget, vilplan särskilt viktigt vid grindar. överflyttningar mellan rullstol och aktivitet eller sittplats underlättas med handtag	T

Trappor och ramper

Rampegenskaper	§
a) luta högst 1:20 mellan minst 2 meter långa vilplan,	
b) ha en höjdskillnad på högst 0,5 meter mellan vilplanen,	
c) ha en fri bredd på 1,5 meter,	
d) vara fri från hinder	
e) > 40 mm högt avåkningskydd om det finns höjdskillnader mot omgivningen.	

Fortsättning på nästa sida.

Vilplan: 2,0*2,0 m allmänna förbindelser	§
Vilplan: 1,5*1,5 m i aktivitetsgångar	T
Ledstång	
a) utformas ergonomiskt,	§
b) löpa oavbrutet,	
c) gå förbi översta och nedersta stegframkanten respektive rampens början och slut med minst 0,3 m	
d) ha kontrasterande ljushet gentemot omgivande ytor,	
e) ha en höjd av 0,90 meter, samt	
f) i ramper även finnas på en höjd av 0,70 meter.	
Det bör vara möjligt att hålla i ledstången även förbi infästningarna.	T
	T
Bästa grepp rör diam 3,5-4 cm	
70 cm lämplig höjd för handledare både för barn och rullstolsburna	
Steghöjd 10-13 cm, max 15 cm	T
Trappstegets djup i en trappa bör vara minst 0,30 meter, (i gånglinjen)	§
Antal steg: Minst 2 max 8 i varje trapplopp	§
Raka trapplopp, ej svängda	T
Kontrastmarkering	§
Markering av första och sista stegets framkant i varje trapplopp med ljushetskontrast på minst 0,40 enligt NCS.	
Enkel grundstruktur med uppdelning i olika ”rum”	T
Vinkelräta riktningförändringar i viktiga stråk	
Storlek: Koncentrerad plats	T
Placeringar av entréer i riktning mot anslutande gångväg.	T
Få utgångar med tydliga portar	
Avgränsning mot trafikerade ytor	
Avgränsning mellan olika aktiviteter, insprängningskydd till rörliga redskap	T
Inhägnader med olika formspråk för att tydliggöra platser	
Bordsskiva med höjden till skivans underkant 65-72 cm bör vara utdragen så rullstol med 90 cm bredd får plats under	T

Platsdisposition

Matplats och vila

Tillgängliga toaletter

Möjligt flytta från rullstol till sittplats, sitthöjd ca 45 cm, armstöd T

Sittplatser i sol och skugga, Plats för rullstol /barnvagn på plan plats min 90 cm bred bredvid bänk T

Väderskydd, Regn och vindskydd med plats för rullstol, yta invändigt min 2,2*2,2 m T

Där toalett finns ska minst en toalett kunna användas av personer med rullstol för begränsad utomhusanvändning §
Storlek > 2,2 x 2,2 m, dörrpassagemått > minst 0,90 m, §, råd
vändzon i direkt anslutning till toalettdörren T
Kravspec finns på Handisams hemsida

Kontraster

Markering av hinder: Flyttas eller markeras med skillnad > 0,4 ncs §

Kontrasterande kanter förbättrar orienterbarhet kräver skillnad > 0,4 ncs §

Klara färger på grindar, avgränsningar mellan olika ytor T

Kontrastmarkering av trappor, första och sista steget, skillnad > 0,4 ncs T

Utrustning

Hållbarhet för vuxen + barn T

Yta med plats för assistans, åtkomst till rullstol från två håll T

Öglor och hål för möjlighet att säkra barnet med egna remmar T

Handtag, Balansstöd och hjälp vid överflyttning från rullstol T

Utrymme för vuxen kropp i lekredskap T

Sandlek, en del utan sarg den andra delen upphöjd till bakkbord åtkomligt med rullstol med hjälp av räcken och stöd för ryggen T

Rutschkana på kulle med ramp och rep + ledstång för att komma upp T

Säkerhet / trygghet

Bred och smal rutsch 45 cm, avslut horisontellt minst 50 cm T

Vattenlek på mark utan kanter T

Arbetshöjd 70-75 cm över mark med åtkomst med plats för benen/rullstol T

Aktivera flera sinnen genom ljud, ljuslekar etc. T

Barnen inte ska kunna rymma ut från lekplatsen från långsammare föräldrar T

Lekplatsen känns trygg så att man inte riskerar att skada sig eller få bollar på sig T

Skydd mot rörliga redskap T

Överblick, kunna se barnet inom inhägnad, inte skymmande höga häckar eller plank T

Belysning

Riktad §

Bländfri §

Bra färgåtergivning T

Konsekvent placering, samma sida av gångvägen T

Val av ytskikt och omgivningens utformning inverkar. T

Information

En skylt kan informera om lekplatsens namn och möjligheter §

Instruktion till användning av redskapen §

Kontaktuppgifter till ansvarig förvaltning för förbättringsförslag T

Informationen bör ges även med punktskrift T

Val av växter

Inte använda växter olämpliga ur allergisynpunkt T

Undvika växter med aggressivt rotsystem som på sikt skadar beläggningsen T

Inte ogräsbekämpa med täckbark i slutna rum T

Snölek

Liten pulkabacke med markmodulering till sidovallar
Plan yta på toppen av backe T

Göteborgs Stad
Park och natur

Park och naturförvaltningen | Box 177, 401 22 Göteborg | Telefon: 031 - 368 00 00 | www.goteborg.se